

Etholiadau ar gyfer
cynghorau plwyf a
chymuned yng Nghymru a
Lloegr

Canllawiau i ymgeiswyr

Dogfen drosolwg

Medi 2018

Mae'r ddogfen hon yn berthnasol i etholiadau cyngor plwyf a chymuned. Nid yw'n berthnasol ar gyfer etholiadau dosbarth, bwrdeistref, sirol, bwrdeistref sirol nac awdurdod unedig, etholiadau maerol nac etholiadau i Awdurdod Llundain Fwyaf. Mae ein canllawiau a'n hadnoddau ar gyfer etholiadau eraill yn y DU i'w cael ar ein gwefan:

www.electoralcommission.org.uk/cymru/guidance/resources-for-those-we-regulate/candidates-and-agents

Cynnwys

Diben ein canllawiau i ymgeiswyr	2
Sut i ddefnyddio ein canllawiau.....	2
Pwy sy'n gwneud beth yn yr etholiadau hyn a sut gallwch gysylltu â hwy?	4
Y Swyddog Canlyniadau	4
Y Swyddog Cofrestru Etholiadol	4
Y Comisiwn Etholiadol	5
Cysylltu â ni	6

2

Diben ein canllawiau i ymgeiswyr

1.1 Nod ein canllawiau yw rhoi cyngor ymarferol i unrhyw un sydd am sefyll fel ymgeisydd neu fod yn asiant mewn etholiad ar gyfer cyngor plwyf neu gymuned yng Nghymru a Lloegr. Mae'n cynnwys y prif gamau tuag at sefyll fel ymgeisydd, cyfnodau'r ymgyrch a'r etholiad, datgan y canlyniad a'r gwariant ar yr etholiad. Mae'n cynnwys ffeithiau perthnasol yn ogystal â chyfeiriadau at ffynonellau gwybodaeth eraill. Gall y broses o sefyll etholiad fod yn gymhleth, ond gobeithiwn y bydd y canllaw hwn yn ei gwneud mor syml â phosibl.

Sut i ddefnyddio ein canllawiau

1.2 Mae ein canllawiau yn cynnwys chwe rhan, sy'n nodi'r camau gwahanol y bydd angen i ymgeiswyr ac asiantiaid fynd drwyddynt os byddant yn sefyll etholiad ar gyfer cyngor plwyf neu gymuned yng Nghymru a Lloegr.

1.3 Mae pob rhan yn cynnwys nifer o ffurflenni ac adnoddau, y gellir cael gafael arnynt yn uniongyrchol drwy ddolenni yn y rhannau unigol. Fel arall, bydd canllawiau, ffurflenni ac adnoddau perthnasol ar gael ar ein [tudalen gwe benodedig i ymgeiswyr](#) mewn etholiadau ar gyfer cynghorau plwyf a chymuned.

1.4 Mae ein canllawiau llawn ar etholiadau cynghorau plwyf a chymuned yn cynnwys y rhannau canlynol:

- [Rhan 1 - A allwch sefyll etholiad?](#)
- [Rhan 2a – Sefyll fel ymgeisydd annibynnol](#)
- [Rhan 2b – Sefyll fel ymgeisydd plaid](#)
- [Rhan 3 – Gwariant ymgeiswyr](#)
- [Rhan 4 – Yr ymgyrch](#)
- [Rhan 5 – Eich hawl i fynychu digwyddiadau etholiadol allweddol](#)
- [Rhan 6 - Ar ôl datgan y canlyniad](#)

Daw deddfwriaeth diogelu data ddiwygiedig i rym o 25 Mai 2018 a bydd yn gymwys i'r gwaith o brosesu'r holl ddata personol.

Cysylltwch â [Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth](#) i gael rhagor o wybodaeth am sut mae'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data yn effeithio arnoch chi.

1.5 Cyn dechrau'r broses o sefyll etholiad bydd angen i ddarpar ymgeiswyr fod yn hyderus eu bod yn bodloni'r holl ofynion. Felly dylech ddarllen [Rhan 1](#) o'n canllawiau yn gyntaf, sy'n cwmpasu'r hyn sy'n gymwys a'r hyn nad yw'n gymwys.

1.6 Pan fyddwch yn fodlon y gallwch sefyll, dylech ddarllen [Rhan 2a](#) o'n canllawiau (os ydych yn sefyll fel ymgeisydd annibynnol) neu [Ran 2b](#) o'n canllawiau (os ydych yn sefyll fel ymgeisydd plaid), sy'n delio â'r broses enwebiadau ac yn eich tywys drwy ba ffurflenni y mae angen i chi eu cyflwyno ac erbyn pryd.

1.7 Rhaid i chi ddilyn y rheolau ynghylch faint y gallwch ei wario a'r hyn y mae'n rhaid i chi ei gofnodi ar ôl yr etholiad. Gallai methu â dilyn y rheolau olygu eich bod yn cyflawni trosedd ac yn colli eich sedd, os cewch eich ethol. Mae [Rhan 3](#) o'n canllawiau yn esbonio'r rheolau hyn.

1.8 Mae [Rhan 4](#) yn ymdrin â'r rheolau ar gyhoeddi ac arddangos deunydd darllen yr ymgyrch a beth sydd angen i chi ei gofio wrth ymgyrchu.

1.9 Mae gan ymgeiswyr hawl hefyd i fynychu digwyddiadau etholiadol allweddol, sef: agor pleidleisiau drwy'r post; y bleidlais; a'r cyfrif. Gall eraill gael eu penodi i fynychu'r digwyddiadau etholiadol hyn. Ceir manylion am eich hawliau a'r hyn y gallwch ei ddisgwyl yn y digwyddiadau hyn yn [Rhan 5](#).

1.10 Yn olaf, mae nifer o bethau y bydd angen i ymgeiswyr eu gwneud ar ôl i'r canlyniad gael ei ddatgan, gan gynnwys cyflwyno eu ffurflenni gwario i'r Swyddog Canlyniadau. Ymdrinnir â hyn yn [Rhan 6](#).

1.11 Er mwyn cadw'r canllawiau mor berthnasol â phosibl i'r darllenydd, rydym wedi rhannu'r rhan fwyaf o rannau'r canllawiau yn adran 'Gwybodaeth hanfodol', y dylai pob ymgeisydd eu darllen gan eu bod yn cynnwys gwybodaeth sy'n berthnasol i bawb, ac adran 'Gwybodaeth atodol', a fydd ond yn berthnasol i rai. Cewch eich cyfeirio at yr adran 'Gwybodaeth atodol' ar adegau perthnasol yn yr adran 'Gwybodaeth hanfodol'.

4

Y derminoleg a ddefnyddir yn y canllawiau

1.12 Drwy gydol y rhannau rydym wedi defnyddio'r term 'cyngor plwyf' i gyfeirio at gynghorau tref a chymuned.

1.13 Caiff rhai cynghorau plwyf eu rhannu yn wardiau at ddibenion gweinyddu etholiadau. Yn achos plwyf heb wardiau; dylid darllen unrhyw gyfeiriadau at 'ward' fel 'plwyf'.

Pwy sy'n gwneud beth yn yr etholiadau hyn a sut gallwch gysylltu â hwy?

Y Swyddog Canlyniadau

1.14 Y Swyddog Canlyniadau sy'n trefnu etholiadau cynghorau plwyf a chymuned yng Nghymru a Lloegr, ac fel arfer mae'n uwch swyddog yn yr awdurdod lleol ac yn annibynnol ar yr awdurdod o ran eu swyddogaethau etholiadol. Byddwch hefyd yn gallu cysylltu â'r Swyddog Canlyniadau dros eich ardal drwy gysylltu â'r swyddfa etholiadau leol. Ceir cyfeiriadau a rhifau ffôn pob swyddfa etholiad yng Nghymru a Lloegr yn <http://www.dybleidlaisdi.co.uk>.

1.15 Bydd y Swyddog Canlyniadau yn cynnig briffiau cyn yr etholiad ac rydym yn eich annog i'w mynychu, hyd yn oed os ydych wedi sefyll etholiad o'r blaen.

Y Swyddog Cofrestru Etholiadol

1.16 Y Swyddog Cofrestru Etholiadol sy'n gyfrifol am gynnal y gofrestr o etholwyr a rhestrau pleidleiswyr absennol ar gyfer eu hardal awdurdod lleol. Yng Nghymru a Lloegr, mae'r Swyddog Cofrestru Etholiadol fel arfer yn uwch swyddog yn yr awdurdod lleol a gall hefyd gyflawni rôl y Swyddog Canlyniadau. Mae manylion cyswllt eich Swyddog Cofrestru Etholiadol ar gael yn <http://www.dybleidlaisdi.co.uk>.

Y Comisiwn Etholiadol

1.17 Rydym yn gorff statudol annibynnol a sefydlwyd ym mis Tachwedd 2000 gan Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000. Cawn ein harwain ar hyn o bryd gan ddeg Comisiynydd, gan gynnwys Cadeirydd. Rydym yn uniongyrchol atebol i Senedd y DU drwy bwyllgor a gadeirir gan Lefarydd Tŷr Cyffredin.

1.18 Rydym yn gyfrifol am gofrestru pleidiau gwleidyddol ac ymgyrchwyr nad ydynt yn bleidiau, monitro a chyhoeddi rhoddion sylweddol i bleidiau gwleidyddol cofrestredig a rheoleiddio gwariant ymgyrchwyr plaid a rhai nad ydynt yn bleidiau mewn etholiadau penodol. Mae gennym rôl i'w chwarae hefyd yn hyrwyddo ymwybyddiaeth ymhlith pleidleiswyr. Mae'n ofynnol i ni adrodd ar weinyddiaeth rhai digwyddiadau etholiadol penodol, arolygu materion etholiadol yn rheolaidd ac, os gofynnir am hynny, adolygu ac adrodd ar unrhyw fater etholiadol. Rydym hefyd yn achredu arsylwyr i fod yn bresennol yn ystod gweithrediadau etholiadau.

1.19 Nid ydym yn rhedeg etholiadau ond ni sy'n gyfrifol am roi cyngor a chymorth ar faterion etholiadol i bawb sy'n gysylltiedig ag etholiadau, gan gynnwys Swyddogion Canlyniadau, Swyddogion Cofrestru Etholiadol, pleidiau gwleidyddol ac ymgeiswyr.

1.20 Rydym yma i helpu, felly cysylltwch â ni os oes gennych unrhyw gwestiynau.

6

Cysylltu â ni

1.1 Yng Nghymru, gallwch gysylltu â ni ar gyfer **pob ymholiad** yn:

E-bost: gwybodaeth@comisiwnetholiadol.org.uk

Ffôn: 0333 103 1929